

DORA BRUDER

PATRICK
MODIANO

ROMAN

ÇEVİRİ: EBRU ERBAŞ

♥ can
çağdaş

PATRICK MODIANO
DORA BRUDER

Can Çağdaş

Dora Bruder, Patrick Modiano
Fransızca aslından çeviren: Ebru Erbaş
Dora Bruder

İlk baskı: Éditions Gallimard, 1997

Bu çeviride kaynak alınan baskı: Éditions Gallimard, Paris, 1999

Güncel Edisyon: © Éditions Gallimard, Paris, 1999

Fotoğraf: © Patrick Modiano'nun özel izni

© 1997, Éditions Gallimard, Paris

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Cet ouvrage a bénéficié du soutien du programme d'aide à la publication de l'Institut français.

Bu eser, Institut français kurumunun yayına destek programından yararlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır

Editör: Duygu Özdemir

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Ata Uzuner

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6379-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

PATRICK MODIANO
DORA BRUDER

ROMAN

2014 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Ebru Erbaş

♥can

Patrick Modiano'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bir Gençlik, 1997

En Uzağından Unutuşun, 1998

Mahallede Kaybolma Diye, 2019

Karanlık Dükkânlar Sokağı, 2020

Hüzünlü Ev, 2022

PATRICK MODIANO, 1945'te Paris'te, Yahudi asıllı bir babanın ve Belçikalı bir annenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Öğrenim hayatına Fransa'da devam etti. İkinci Dünya Savaşı ve işgallerin olduğu bir dönemde yaşadığı için sıkıntılı bir çocukluk geçirdi. İlk romanı *La place de l'étoile* 1968'de yayımlandı. 1972'de *Les Boulevards de la ceinture* ile L'Académie Française Ödülü'nü kazandı. 1978'de *Karanlık Dükkânlar Sokağı*'yla Goncourt Ödülü, 2000'de Paul-Morand Ödülü, 2005'te Prix des libraries, 2010'da Cino del Duca Ödülü, 2012'de Avusturya Devleti Avrupa Edebiyatı Ödülü gibi daha birçok çeşitli ödüllere layık görüldü. Son olarak 2014'te Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Otuza yakın kitabı olan yazarın aynı zamanda şarkı sözleri, sinemaya uyarlanan eserleri, çocuk kitapları, *La Polka* isimli tiyatro oyunu vardır. Kitapları birçok dile çevrildi.

REFİKA EBRU ERBAŞ, İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Lisesi 1991 ve Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi, Tarabya 1996 mezunu. Liseden beri çeviri yapıyor.

Yayıncının Notu

Okurların romanda geçen mekân ve güzergâhları keşfedebilmesi, ayrıca metinde geçtiği yerleri de takip edebilmesi için bir Paris planı hazırladık. Plana şu QR kod üzerinden ulaşılabilir:

Önsöz

Elinizde tuttuğunuz *Dora Bruder*, Patrick Modiano'nun külliyyatında özel bir yere sahip. 1997'de yayımlandığında Modiano'nun diğer romanlarından ayrışan nitelikleriyle öne çıkan bu roman, Nobel'li yazarın günümüzde sayısı 45'i bulan yapıtları arasında halen en bilinen ve çok okunanların başında geliyor.

Aslında ilk bakışta *Dora Bruder* de pek çok açıdan o bilinen Modiano evrenine dahil, tipik bir Modiano romanı gibidir: İkinci Dünya Savaşı döneminde işgal altındaki Paris ve Yahudiler; kentsel, bireysel ve kollektif belleğe yönelik puslu arayışlar. Üstelik metin, öncekilerle aynı izlekte yani bir araştırma üzerinden ilerliyor görünür: Anonim bir anlatıcı, işgal sırasında kayıplara karışan ve hakkında hiçbir şey bilmediği, Dora Bruder adındaki bir genç kızla ilgili meşakkatli bir soruşturmaya girişir. Ancak şu farkla: Bu kez gerçekten yaşamış bir kişi hakkında yürütölen gerçek bir araştırma söz konusudur ve esas kahraman Dora Bruder'le ilgili kitapta verilen tüm bilgiler gerçek olduğu gibi bu gerçek kişinin peşine düşen anlatıcı da yazar Modiano'nun ta kendisidir.

Kitabın yazım serüveni 1988'de bir gün, Patrick Modiano'nun eski gazetelere göz gezdirirken *Paris-Soir*'ın 31 Aralık 1941 tarihli sayısında, 15 yaşındaki Parisli Yahudi kız Dora Bruder için verilmiş kayıp ilanına rastlamasıyla başlar. Nitekim roman da bu ilanla açılacaktır. Modiano'nun kırk yılı aşkın bir süre sonra varlığından tesadüfen haberdar olduğu Dora Bruder'in hayatını yeniden inşaaya girişmesi, yazar açısından güçlü

Dora Bruder ailesiyle: Anne Cécile, Dora ve baba Ernest Bruder. Modiano'nun uzun araştırmaları sonucunda ulaşabildiği, Dora'ya ait birkaç fotoğraftan biri. Yazarın Fransa'daki yayımcısı Gallimard'dan çıkan tüm kitaplarının kapaklarında grafik sanatçısı Pierre Le Tan'ın illüstrasyonları kullanılarak seriye ortak bir görsel kimlik kazandırılmıştı ancak Modiano tam da Dora Bruder'in diğer yapıtlarından farkını ve bu kez hikâyenin gerçeklikle bağını vurgulamak için, kendi belirlediği fotoğrafların kullanılmasını istedi. © Droits réservés

kişisel sonuçlar doğuran bir arayışa dönüşür. 1990'ların Paris'inde 1940'larda yitip gitmiş bir genç kızın izini sürerken belgesel araştırma ile kişisel anılar iç içe geçer ve ortaya hem biyografik hem de otobiyografik bir hikâye; kurguyla gerçekliğin, modern roman formatıyla postmodern anlatının sınırlarında gezen, Modiano'nun en özgün metni; çağdaş edebiyatın güçlü bir tanıklığı çıkar.

Modiano kitabın yazımına giden süreci şöyle anlatır: "Bu kayıp ilanı beni altüst etmişti. Yılın son gününde kızlarının izini yitiren anne babasını düşünüyordum. Nerede yaşadıklarını hayal edebiliyordum, semti tanyordum. (...) Dora Bruder beni o kadar etkilemişti ki bir yıl sonra, bugün eriştiğim bilgilerin

henüz hiçbirine sahip değilken *Voyage de nocés* (Balayı Yolculuğu) diye bir roman yazdım.”¹ İlerleyen sayfalarda göreceğiniz gibi yazar, bu öncül kurmaca girişimine Dora Bruder’in adını vereceği esas kitapta da değinecektir: “Bana öyle geliyordu ki Dora Bruder’in en ufak bir izine bile asla ulaşamayacaktım. Dolayısıyla bu eksiklik hissi beni bir roman yazmaya itti; *Voyage de nocés*, dikkatimi Dora Bruder’e odaklamayı sürdürmenin ve belki de, diye düşünüyordum, onunla ilgili herhangi bir şeyi; bulunduğu bir yeri, hayatıyla ilgili bir ayrıntıyı aydınlatmanın ya da bunlara dair bir kestirimde bulunabilmenin yollarından biri olacaktı.” (s. 56)

1990’da yayımlanan *Voyage de nocés*’da Modiano Dora Bruder’in adını geçirmez, ondan esinle kurguladığı genç kız karakterini Ingrid Teyrsen diye adlandırır. Dora’nın kayıp ilanda verilen eşkal ve bilgileri de ufak değişikliklere uğratarak kurgu karakterine uyarlar: 15 yaş 16 yaşa, 1.55 boy 1.60’a dönüşmüş, üzerindeki giysiler aynı kalsa da renkleri değişmiş ve ilanda verilen Ornano Bulvarı 41 numaradaki adres de 39 numaraya taşınmıştır. Ancak bu romanı bitirdiğinde yazar yine aynı eksiklik hissiyle yüzleşecek, kendi deyimiyle “hâlâ aynı yerde olduğunu” görecektir.

Neden sonra Modiano’nun yolunun Serge Klarsfeld’le² keşimesi işin seyrini değiştirir. “Sanki içime bir şey doğmuştu,” der Modiano, “Serge Klarsfeld’in 1978’de yayımladığı *Mémorial de la déportation des Juifs de France*³ (Fransa Yahudilerinin Tehcir Belleği) kitabını inceledim. Dora Bruder’in adı 18 Eylül 1942’de Drancy’dan Auschwitz’e gönderilen 34 numaralı konvoyun listesinde, babasıyla birlikte yer alıyordu.” Ancak

1. Bu ve devamında farklı kaynak belirtilmeyen alıntılar, kitabın yayıncısı Gallimard’ın web sitesinde yayımlanan, yazarla yapılmış söyleşiden alınmıştır: <https://www.gallimard.fr/catalog/entretiens/01034347.htm>

2. Serge Klarsfeld (d. 17 Eylül 1935): Kayıt oluşturmak ve savaş suçlularının yargılanmasını sağlamak için Holokost’u belgelemesiyle tanınan, Romanya doğumlu Fransız hukukçu, tarihçi, aktivist ve Nazi avcısıdır.

3. Serge Klarsfeld, *Le Mémorial de la déportation des Juifs de France*, B. ve S. Klarsfeld, Paris, 1978.

burada da sadece isimlerinden başka hiçbir şey yazmıyordu. Modiano'nun ulaşabildiği tek yeni bilgi, Dora'dan yaklaşık beş ay sonra, 11 Şubat 1943 tarihli konvoyla annesinin de eşi ve kızıyla aynı kaderi paylaştığı olur. "Neredeyse altı yıl boyunca Dora Bruder'i içine düştüğü hiçlikten asla çıkaramayacağımı düşündüm. (...) O dönem ne Klarsfeld'le ne de yapıtlarında böylesi bir bellek çalışmasını yansıtan yazar Georges Perec'le iletişime geçmeye cesaret edebildim."

Ancak 1994'te yine Klarsfeld'in *Mémorial des enfants juifs déportés de France*¹ (Fransa'nın Tehcire Uğrayan Yahudi Çocuklarının Belleği) adında, bu kez Nazizmin kurbanı çocuklara odaklanan ve daha geniş kapsamlı çalışmasının yayımlanması Modiano'nun umutlarını yeşertir: Nihayet Klarsfeld'e ulaşır ve *Libération* gazetesinin 2 Kasım 1994 tarihli sayısına yazdığı, ünlü "Avec Klarsfeld, contre l'oubli" (Klarsfeld ile Unutuşa Karşı) başlıklı makalesinde ilk kez Dora Bruder'den gerçek adıyla söz ederek giriştikleri çalışmayı duyurur: "Belki de Serge Klarsfeld sayesinde Dora Bruder hakkında bazı bilgilere ulaşabileceğim." "Başlangıçta Dora Bruder'i bir roman dolayımıyla eğretilemeye çalışmıştım ama sonunda meseleye cepheden daldım."²

Sonraki iki yıl boyunca ikili arasında yoğun bir mektuplaşma trafiği yaşanır ve Modiano, Klarsfeld'in sağladığı bilgi ve belgeler ışığında araştırmasını derinleştirir; fotoğrafları, okulu, polis kayıtları ve mekânlar üzerinden sürülen izlerle Dora'nın hikâyesi giderek şekillenir ve nihayet 2 Nisan 1997'de *Dora Bruder*, Patrick Modiano'nun 27. kitabı olarak okur karşısına çıkar. Aynı ay Klarsfeld, Modiano'ya yazdığı son mektupta, böylesine gerçekçilik kaygısı güden bir eserde kendisinin adını hiç geçirmemiş olmasına sitemini incelikle dile getirir: "Hem Dora'ya hem de bizzat şahsınıza dair, güzel bir eser olmuş." (...) "Belki de Dora'ya ve onun gölgesine gönlünüzü kaptırdığınızdan, onu ikimiz birlikte aradığımız halde sadece kendini-

1. Serge Klarsfeld, *Mémorial des enfants juifs déportés de France*, B. ve S. Klarsfeld, Paris, 1994.

2. Patrick Modiano, "Avec Klarsfeld, contre l'oubli", *Libération*, 02.11.1994

ze saklamak, bir yandan da geniş kitlelerce sevilmesini sağlamak istemiş olmalısınız.”¹

Gerçekten de *Dora Bruder* yazarın en kişisel yapıtı olarak nitelenecektir: Öncelikle anlatım tekniği açısından “otodiegetik” bir metindir, yani 1. tekil anlatıcı kurmaca değildir; bizzat Patrick Modiano’yu imlemekte, yazarın kendisiyle örtüşmektedir. Bu seçim içsel bir odaklanmayı getirir, her şey sadece bu anlatıcı yazar tarafından görüldüğü ve yorumlandığı haliyle aktarılırken özellikle boşluklarda yazarın kişisel tarihiyle birlikte kendinden önceki kuşaklardan aktarılmış bellek de tetiklenir. Dora Bruder’in yaşamı bilinmezlerle doludur ve yazar, sekiz yıl boyunca topladığı parçalardan bir inşaya giriştiğinde başlıca bağlantı elemanları olarak belgeler, tanıklıklar ve metinlerarası göndermeler gibi unsurların yanı sıra bilhassa kendi anıları, babasının işgal altındaki Paris’te yaşadığı benzer durumlar ile baba-oğul ilişkilerinin gölgede kalmış alanları devreye girer. Bakılırsa Dora Bruder, yazar Modiano’dan 20 yaş büyüktür: Belki de onun aracılığıyla, adeta vekâlet yoluyla İşgal’i deneyimlemesi, babasının çağdaşına dönüşmesi ve babasının o “karanlık yıllar” boyunca hayatta kalabilmiş olmasının sırrını çözmesi mümkün olabilecek midir? Dora’nın yaşamıyla yazarın ve önceki kuşağının yaşamları giderek iç içe geçer, sınırlar bulanıklaşır. Anlatı gerçeklerin, Dora’nın yaşamındaki olayların kronolojisinden çok; bunların yazar tarafından anılma ve bazen de hayal edilme sıralamasını izler. Farklı zaman katmanları üst üste binerken biyografi ve otobiyografiye eklenen üçüncü boyut şekillenir: Kollektif belleğin üretimi ve yeniden üretimi.

Anlatının odağı hikâyenin kendisinden ilgili araştırmaya, keşif serüvenine kaydıkça bireysel olandan kolektife uzanılır. Dora Bruder’in gerçek yaşamına dair bölük pörçük bilgilerle net bir resmin çizilemeyişi, sisler arasında beliren bu imge; bu kollektif bellek düzleminde adeta avantaja dönüşür. Modiano, Dora Bruder’in geçmişi ve belleği aracılığıyla Nazizmin kurbanı tüm Parisli Yahudilere ortak bir geçmiş ve bellek çatar. Çoğu

1. Denis Cosnard, “Modiano-Klarsfeld, une correspondance autour de Dora Bruder”, *Le Réseau Modiano*: <http://lereseaumodiano.blogspot.com/2012/01/modiano-klarsfeld-une-correspondance.html>

Bu kitabı yazarken sağa sola haber saldım; bir deniz fenerinin ışıkları gibi ama ne yazık ki geceyi aydınlatacağından kuşkuluyum. Yine de umudumu koruyorum.

Zamanın tozlu sayfalarında kaybolan bir isim, unutulmuş bir hayat... Nobel Ödüllü yazar Patrick Modiano'nun kaleminden çıkan *Dora Bruder*, geçmişin sisli sokaklarında bir kızın izini sürüyor. Paris'in Nazi işgali altındaki karanlık günlerinde, bir babanın gazeteye verdiği kayıp ilanıyla başlayan hikâye, yazarın titiz araştırmaları ve derin duygusal bağlarıyla şekilleniyor. *Dora Bruder*'in geçmişinden parçalar aramaya başlayan Patrick Modiano, bizi Paris sokaklarında bir gezintiye çıkarıyor.

Modiano, *Dora Bruder*'in hayatının izini sürerken, kendi geçmişiyile de yüzleşiyor. Bu yolculuk, sadece Dora'nın değil, aynı zamanda tüm unutulmuş, göz ardı edilmiş hayatların hikâyesi... Bu arayış, soykırımın bilinmeyen birçok kurbanının hikâyesini de gözler önüne seriyor. Hem bir anı hem de bir anma metni niteliği taşıyan *Dora Bruder*, Patrick Modiano'nun geçmiş, hafıza, kimlik konularındaki tavrını sergileyen en temel eserlerden biri.

#fransizedebiyati #savaş #kayıpilanı #izsürme #paris #mekan #hafıza

ISBN 978-975-07-6379-3

9 789750 763793